

FÓKUSZBAN AZ ÉPÍTŐIPAR

– első a munkavégzés biztonsága –

KAMPÁNYÚTMUTATÓ

Pénzügyminisztérium

Építési Vállalkozók Országos Szakszövetsége

PÉNZÜGYMISZTÉRIUM MUNKAVÉDELMI FŐOSZTÁLY, 2019

BEVEZETÉS

Magyarországon 2018-ban az építőipari termelés értéke folyó áron 3347 milliárd forint volt, összehasonlító áron az egy évvel korábbinál 22,3%-kal magasabb. Mind az épületeken, mind az egyéb építményeken végzett munkák volumene emelkedett. Az építőiparban dolgozik az összes foglalkoztatott több mint 7%-a, jelenleg több mint 330 ezren végeznek munkát ebben az ágazatban. *(Forrás: KSH)*

2018. évi építőipari termelés megoszlása

(Forrás: „Az építési ágazat 2019. évi súlyponti problémái, javaslatok ezek megoldásához" című szakmai anyag, ÉVOSZ 2019. május)

Az építőipar növekvő gazdasági teljesítménye mellett 2018. évben 22 munkavállaló vesztette életét munkabalesetben, ezért a kampánnyal szeretnénk felhívni a figyelmet a munkavédelmi szempontból veszélyes ágazatra és növelni az ágazatban tevékenykedők ismereteit.
Nemcsak társadalmi elvárás, de törvényben előírt munkáltatói kötelezettség is, hogy a munkavállalók, akik az értékeket megtermelik, ne váljanak áldozatokká, és az egészségüket nem veszélyeztető, biztonságos munkakörülmények között dolgozzanak.

AZ ÉPÍTÉSI TEVÉKENYSÉG MUNKAVÉDELMI JELLEMZŐI

Az építési munkahelyek esetén a számtalan veszélyforrás mellett meghatározó tényező a munkahelyek ideiglenes, változó jellege, ami a legveszélyesebb ágazatok közé emeli az építőipart. Az építés-kivitelezési munka sokféle tevékenységből áll, a különböző munkákat gyakran egy időben és azonos térben kell végezni. Az egyidejűleg folyó tevékenységek a saját kockázataikon felül többlet veszélyeket is hordoznak magukban: az építési munkahelyeken az egymás felett dolgozók a tárgyak, személyek leesésének veszélyével; a munkagépek a hatókörben tartózkodókra gyakorolt hatásával. Ugyanakkor a munkaszervezés, tervezés, koordinálás hibáiból eredő veszélyek sem elhanyagolhatók. A gépeket, berendezéseket gyakran kell új helyre telepíteni, amely szintén növeli a balesetek kockázatát.

Az építőiparnak számos olyan további sajátossága is van, amely növeli a tevékenység veszélyességét. Magyarországon mikro- és kisvállalkozások alkotják az építőipari vállalkozások zömét, amelyek munkavédelmi színvonala jellemzően alacsony és gyakran rendezetlen a munkavállalók munkaviszonya. A széles körben jellemző, többszintű alvállalkozói láncok tovább növelik a kivitelezési munkák kockázatosságát a nehézkesebb információáramlás és a felelősségi körök elmosódása miatt, ami megnehezíti a munkavédelmi előírások betartását is.
Az ágazatot a növekvő foglalkoztatottsági adatok ellenére érdemben érinti a szakképzett munkaerő hiánya, de a képzetlen munkaerő alkalmazása is kihívást jelent. A munkavállalók gyakran alacsony munkavédelmi tudatossága szintén hozzájárul az építőipar veszélyességéhez.

A MUNKAVÉGZÉS VESZÉLYEI AZ ÉPÍTŐIPARBAN

Az építőipari munkák során a tevékenységből és a munkakörnyezetből származó jelentős egészségkárosító veszélyekkel és kockázatokkal kell számolni.
Az építőipar veszélyességét maga a létesítmény, a munkaeszköz, a felhasznált anyagok, a munkafolyamat, a technológia jelenti, ahol a munkavállalók egészsége, testi épsége, biztonsága megfelelő védelem hiányában jelentős károsító hatásnak és kockázatnak lehet kitéve. Ehhez járulnak hozzá az építkezéseken használt veszélyes anyagok hatásai (pl. mérgező, maró, ingerlő, allergizáló, irritáló, rákkeltő), továbbá a fizikai tényezők: kültéri, magasban, mélyben, beszállással, keszonban végzett munkák, zaj- és rezgésterhelés. Jelentős veszélyek adódnak a gépek, berendezések, járművek kezeléséből. Építési munkahelyen előfordulhatnak biológiai kóroki tényezők és élettani, idegi, érzelmi megterhelést okozó munkavégzésből származó hatások is.
A munkavállalók teljes munkahelyi megterhelését okozó hatások és kóroki tényezők az egészséget és biztonságot veszélyeztető kockázatok tipikus forrásai, amelyek megfelelő szabályozása, kezelése és a megelőzést szolgáló intézkedések megtétele nélkül jelentős arányban várható munkabaleset bekövetkezése vagy foglalkozási ártalom kialakulása.

Az építőiparban végzett tevékenységek főbb veszélyei:

- munkaárok, munkagödör beomlásából származó betemetés
- leesés, beesés okozta veszélyek, azonos szinten történő elesés, elcsúszás, elbotlás
- instabil szerkezetek eldőlése, összeomlása
- lezuhanó tárgyak
- anyagmozgatás, anyagtárolás
- áramütés
- veszélyes anyag/keverék, por-, zaj-, rezgésexpozíció

Sajátos veszélyforrások:

- ideiglenes, változó munkaterület
- gyakran áttelepített munkaeszközök
- egy időben és térben végzett tevékenységek
- szélsőséges környezeti viszonyok

A MUNKAVÉDELEM CÉLKITŰZÉSEINEK MEGVALÓSULÁSA AZ ÉPÍTŐIPARI SZEKTORBAN

A munkavállalók egészségének, testi épségének, munkavégző képességének megőrzése, védelme a munka világában alapvető cél és feladat. Ennek érdekében a munkahelyen meg kell előzni a munkabaleseteket, és gondoskodni kell arról, hogy a munkavégzésből eredő megterhelések, a munkakörnyezetből származó kóroki tényezők ne károsítsák a munkavállaló egészségét, ne rontsák munkavégző képességét. Ennek felelős végrehajtója a munkáltató, akit ebben a feladatában segíti a munkavédelmi szakember. A munkavédelmi előírások megtartását a munkavédelmi hatóság ellenőrzéssel, valamint tájékoztató és a tanácsadási tevékenységével segíti elő.

A munkavédelem célkitűzéseinek megvalósulása elsősorban a munkabalesetek, és a foglalkozással összefüggő megbetegedések alakulásával mérhető.

Az építőiparban az elmúlt évben összesen 915 munkabalesetet jelentettek be, melyből 22 halálos, 7 súlyos csonkulásos, 21 egyéb súlyos kimenetelű volt.

A nemzetgazdasági ágak halálos munkabaleseti adatai szerint **2018. évben a legtöbb halálos munkabaleset az építőiparban történt: 22 munkavállaló vesztette életét.**
A foglalkoztatottak ágazati létszámadatait tükröző, halálos munkabaleseti rátákat tekintve **2018-ban az építőiparban 6,6 halálos munkabaleset jutott 100 000 munkavállalóra.**

ESETLEÍRÁSOK

Egy felújítás alatt álló épület oromfal lemezének bontása közben egy segédmunkás a mobil guruló állvány kb. 3,6 méter magasságban lévő munkaszintjéről az aszfaltra zuhant és a helyszínen életét vesztette.

Társasházi építkezésen a homlokzati állványt építő munkavállaló az állvány 6. szintjéről az udvar betonjára esett és a helyszínen meghalt.

A palatetős raktárépület tetejének javítása során az egyik hullámpala tábla beszakadt a munkavállaló alatt, aki a beton padozatra esett és súlyos fejsérülést szenvedett. A mentők a sérültet kórházba szállították, de életét már nem tudták megmenteni.

Egy betonszivattyú gémje használat közben hozzáért a nagyfeszültségű villamos vezetékhez, melynek következtében a gépet kezelő segédmunkás áramütést szenvedett és 4 nappal később a kórházban elhunyt.

Épület felújítás során a villanyszerelő a kamerarendszer cseréjét végezte. A 230 V feszültség alatt lévő kamerarendszer egyik kameráját egy tapétavágó késsel, kitolható alumínium létrán állva kezdte leszerelni. Munkavégzés során áramütést szenvedett, melynek következtében 3 méteres magasságból a padozatra zuhant és a helyszínen életét vesztette.

Csatornaépítési munka során egy segédmunkás csőillesztést végzett a kb. 2,5 méter mély, dúcolatlan munkagödörben. A munkagödör oldalfala beomlott, maga alá temette a gödör alján tartózkodó munkavállalót, az omlás következtében eltört vízvezeték főnyomócsőből pedig víz árasztotta el a munkagödröt. A munkavállaló a helyszínen elhunyt.

A munkavállalók egy betonkeverő telep felépítését és beüzemelését végezték. A mérlegszalag mellett tartózkodó szerelésvezető karját vállmagasságban az induló a szalag széle elkapta, majd az első „kisgörgő” a ruházatát felcsavarta és a felkarját váll alatt csonkolta. Segélykiáltására a munkatársai a berendezést leállították. A munkavállaló fejét és felsőtestét a helyszínen talált segédeszközök segítségével kiszabadították, majd megkísérelték az életfunkciók fenntartását. Súlyos sérülései miatt a munkavállaló a helyszínen életét vesztette.

AZ ÉPÍTŐIPAR MUNKAVÉDELMI HELYZETKÉPE 2018.

A területi munkavédelmi hatóságok éves ellenőrzési adatai szerint 2018. évben 14 298 munkáltatót ellenőriztek, melyek negyede (3640) építőipari tevékenységet folytatott. Az ellenőrzött építőipari munkáltatók 68,8%-a nem tett eleget a jogszabályokban előírt munkavédelmi kötelezettségének.

A ***mélyépítési*** munkaterületeken az omlásveszély jelenti a legfőbb veszélyt. A munkaárkok, munkagödrök dúcolásának hiánya, a szakadólap terhelése és a szabálytalan rézsűkialakítás voltak a leggyakoribb szabálytalanságok, melyekre a munkavédelmi hatóságnak intézkednie kellett. Problémát jelentett a munkagödrök, munkaárkok elkerítésének hiánya is. A földmunkagépeket kezelő munkavállalók vezetői- és kezelői jogosultságának ellenőrzése során kedvező tapasztalatok voltak: csaknem minden esetben rendelkeztek a megfelelő képzettséggel a kezelők. Előfordult, hogy a földmunkagép hatókörében való tartózkodást nem tiltották táblával.

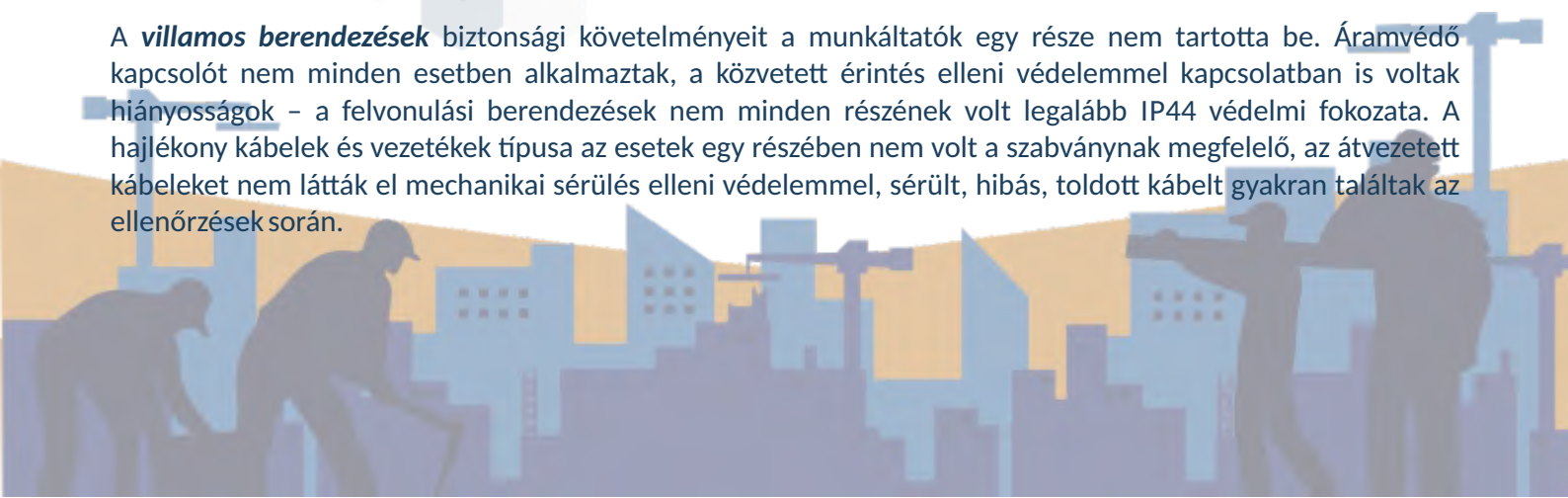
A ***magasépítés***nél a be-, és leesés veszélyes munkaterületeken a megfelelő kollektív műszaki védelem hiánya, valamint a leesés elleni védelemül szolgáló egyéni védőeszközök biztosításának, vagy használatának a hiánya miatt hozta a munkavédelmi hatóság a legtöbb intézkedést.

A ***bontási*** munkákat egyre több helyen géppel végzik. Azonban a modern technika és technológia alkalmazása mellett számos súlyos szabálytalanságot lehetett tapasztalni. Gyakori volt, hogy több szintet egyszerre omlasztottak le, ami az ellenőrizhetetlen leomlás és a kiporzás miatt fokozottan veszélyes volt. Súlyos kockázatokat jelentett a munka szervezetlensége, a szakmai képzettség-, a bontási terv-, a technológiai utasítás-, valamint a veszélyeztetett területek megfelelő mértékű elkerítésének hiánya. Gyakran előfordult, hogy volt bontási terv, de a bontást végzőkkel nem ismertették annak tartalmát. A bontásokat szinte minden esetben alvállalkozók végezték, sokszor vállalkozói szerződés és szakértelemmel rendelkező munkairányító nélkül. Az ellenőrzött munkaterületek többségén a bontással járó munkafolyamatok során keletkező por-, zaj- és rezgésterhelés okozta kockázatok kezelése sem volt megfelelő.

Az ***azbesztbontás***sal járó munkálatokat (pl. palatetőbontás) gyakran előzetes bejelentés nélkül végezték, ezáltal veszélyeztetve nemcsak a munkavállalókat, hanem a tágabb környezetet is.
Az azbesztmentesítéssel kapcsolatban feltárt munkavédelmi szabálytalanságok főként azokat a vállalkozásokat érintették, akik nem kifejezetten az azbeszttartalmú épületek bontására, valamint az azbesztnek vagy azbeszttartalmú terméknek az építményekből, létesítményekből, szerkezetekből történő eltávolítására specializálódtak. Ezeknél a munkáltatóknál visszatérő szabálytalanság volt, hogy azbesztmentesítési tevékenység során nem megfelelő védelmi képességgel rendelkező egyéni védőeszközt (pl. légzésvédő eszköz) biztosítottak a munkavállalóik számára. Továbbá nem hívták fel a munkavállalók figyelmét az azbeszt egészségkárosító hatására, valamint a szükséges megelőző intézkedések jelentőségére. Előfordult, hogy az eltávolított palákat nem zártan kezelték és gyűjtötték, így indokolatlanul nagymértékű kiporzás volt tapasztalható, amely súlyos veszélyt jelentett a munkavállalókra és a hatókörben tartózkodókra egyaránt.

Az ***építőipari gépek*** műszaki állapota javuló képet mutatott. Ahol korszerű, helyhez kötött emelőgépet üzemeltettek, ott a műszaki állapot fenntartása érdekében az előírt felülvizsgálatokat is elvégeztették. A régi, kisebb teljesítményű autódaruk esetében azonban, melyeket általában egyéni vállalkozók üzemeltettek, a javítások sokszor nem szakszerűek voltak és az időszakos vizsgálatokat sem mindig végeztették el. Kisebb építkezéseken előfordultak házilagos kivitelezésű, szabálytalan kőrfűrészgépek és betonkeverők.

A ***villamos berendezések*** biztonsági követelményeit a munkáltatók egy része nem tartotta be. Áramvédő kapcsolót nem minden esetben alkalmaztak, a közvetett érintés elleni védelemmel kapcsolatban is voltak hiányosságok – a felvonulási berendezések nem minden részének volt legalább IP44 védelmi fokozata. A hajlékony kábelek és vezetékek típusa az esetek egy részében nem volt a szabványnak megfelelő, az átvezetett kábeleket nem látták el mechanikai sérülés elleni védelemmel, sérült, hibás, toldott kábelt gyakran találtak az ellenőrzések során.

Az ellenőrzött munkáltatók egy része nem rendelkezett az építési területre vonatkozó ***kockázatértékelés***sel, illetve annak elkészítésnél nem minden esetben vették figyelembe a jogszabályokban előírt szempontokat: rákkeltő anyagokat (azbeszt, hegesztési gázok füstök expozíciója), biológiai kóroki tényezőket. A veszélyes anyagok/keverékek esetében előfordult, hogy a kockázatokra utaló R és a használatra utaló S mondatokat használták a CLP rendelet P illetve H mondatai helyett. A pszichoszociális kóroki tényezők feltárásával és kezelésével a kockázatértékelések nagyobb hányada nem foglalkozott. Az építőipari kivitelezési tevékenységek során a munkavállalók gyakran tartósan távol végeznek munkát az otthonuktól, illetve egyre gyakoribb a külföldről áttelepült munkavállalók foglalkoztatása is, amely indokolná a szaktevékenységet ellátók részéről az ezzel kapcsolatos kockázatok értékelését és a szükséges megelőző intézkedések meghozatalát.

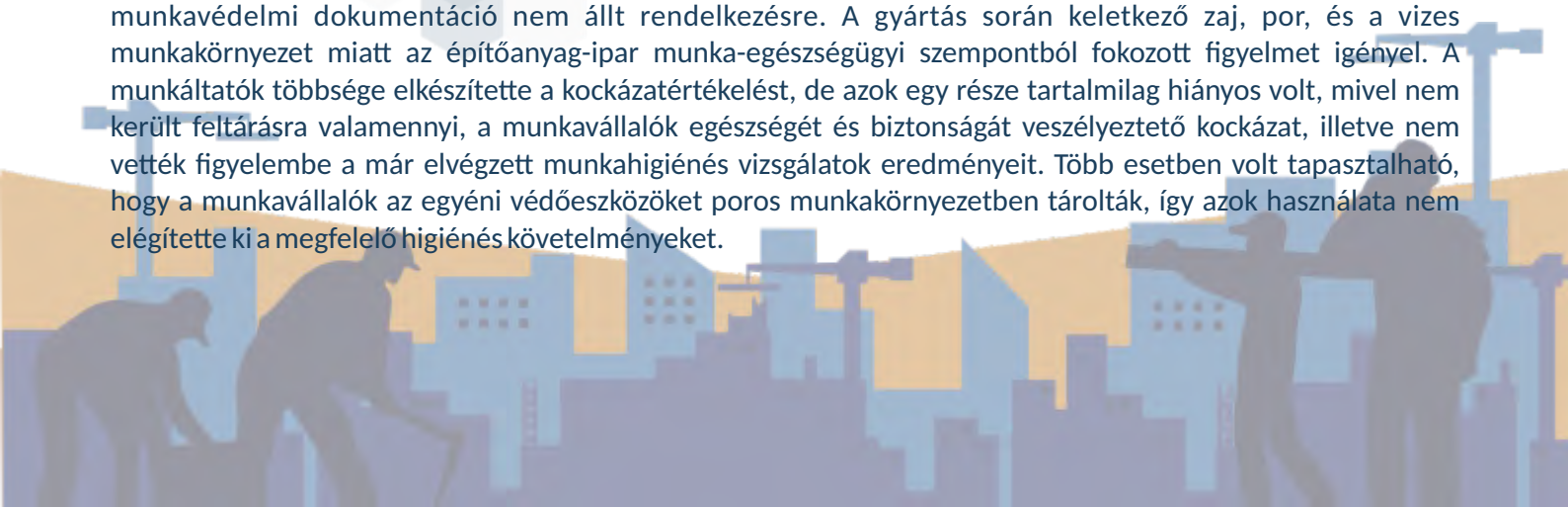
Az ***egyéni védőeszköz juttatás*** rendjét a munkáltatónak írásban kell meghatároznia, ezt az ellenőrzött munkáltatók többsége megtette, azonban nem mindegyikük oktatta a használatukat és a viselésük megkövetelésében is voltak hiányosságok (pl. egyes építési munkahelyeken a dolgozók nem viselték a kötelezően előírt fejvédő sisakot). A szektorban foglalkoztatott nagyszámú alkalmi munkavállaló egyéni védőeszközzel (pl. védőlábbeli) való ellátása tekintetében is problémák mutatkoztak. Az építési-kivitelezési munkahelyeken a munkáltatók közel fele az alsó beavatkozási határértéket meghaladó zajexpozícióban foglalkoztatta a munkavállalókat, azonban hallásvédő egyéni védőeszközt nem biztosított számukra. Azokban az esetekben, ahol mégis alkalmaztak hallásvédelmet, nem mindig volt megfelelő az eszköz védelmi képessége vagy a dolgozó nem viselte a védőeszközt. Számos esetben tapasztalható volt az összehangolás hiánya: a munkavégzés hatókörébe dolgozó más munkavállalókat is érte zajexpozíció. A mechanikai rezgésterhelés elleni védelem követelményeinek való megfelelés jellemzően biztosítva volt, a munkavállalók használták is a rendelkezésükre bocsátott védőkesztyűt.
Az ellenőrzött munkaterületek közel felénél dolgoztak veszélyes anyaggal vagy keverékkel, leggyakrabban a rákkeltő hatású azbeszt esetében fordult elő, hogy nem megfelelő egyéni védőeszközt alkalmaztak. A kiporzással járó munkák (pl. csiszolás, cement adagolása) során több esetben nem viseltek légzésvédőt. Jellemző szabálytalanság volt, hogy veszélyes anyagokat élelmiszerek csomagolására gyártott palackokban tartottak.

A munkavállalók ***munkavédelmi oktatás***a jellemzően csak elméleti formában valósult meg, és csak ritkán egészült ki gyakorlati ismeretek átadásával.

Az ellenőrzési tapasztalatok szerint a munkavállalók ***munkaköri orvosi alkalmasságának/foglalkoztathatóságának vizsgálata*** tekintetében fordultak elő szabálytalanságok.

Az ellenőrzött munkáltatók többsége biztosította a munkavállalói számára a megfelelő minőségű és mennyiségű ivóvizet és a vizsgált munkahelyek többségében a szociális helyiségek is rendelkezésre álltak, ellenben a munkahelyi elsősegélynyújtás feltételeit a munkáltatók jelentős részénél nem találták megfelelőnek. A munkáltatók a klímakörnyezet kedvezőtlen hatásainak megelőzése céljából munkaszervezési intézkedéseket tettek. A védőital, a pihenőidő, valamint a megfelelő pihenőhely többnyire biztosított volt a munkavállalók számára.

Az építőipar teljesítményének növekedése az ***építőanyag-ipar***t is húzta magával. Az ágazatban fokozott baleseti veszélyt jelentenek a gyártás során alkalmazott nagyméretű berendezések, az automatika és a kézi vezérlés kombinációja, a nagyszámú anyagmozgató- és emelőgép, a kisebb cégek esetében az elhasználódott géppark és a karbantartások elmaradása. Az építőanyag gyártó telepeken használt emelő- és anyagmozgató gépek sok esetben sérültek, hiányosan felszereltek voltak, de előfordult olyan eset is, hogy a gépekhez semmiféle munkavédelmi dokumentáció nem állt rendelkezésre. A gyártás során keletkező zaj, por, és a vizes munkakörnyezet miatt az építőanyag-ipar munka-egészségügyi szempontból fokozott figyelmet igényel. A munkáltatók többsége elkészítette a kockázatértékelést, de azok egy része tartalmilag hiányos volt, mivel nem került feltárásra valamennyi, a munkavállalók egészségét és biztonságát veszélyeztető kockázat, illetve nem vették figyelembe a már elvégzett munkahigiénés vizsgálatok eredményeit. Több esetben volt tapasztalható, hogy a munkavállalók az egyéni védőeszközöket poros munkakörnyezetben tárolták, így azok használata nem elégítette ki a megfelelő higiénés követelményeket.

.Az építőanyag gyártók többségénél nem álltak rendelkezésre teljes körűen a felhasznált veszélyes anyagok/keverékek biztonsági adatlapjai, ennek következtében a munkavállalók munkavédelmi oktatása is hiányos volt ebben a témában. A munkáltatók általában biztosították a munkavállalók számára a megfelelő szociális helyiségeket, de előfordult olyan eset is, hogy a munkahelyen sem kézmosási lehetőség, sem mellékhelyiség nem állt rendelkezésre.

A munkavédelmi hatósági intézkedések 10 leggyakoribb oka 2018-ban:

- beesés, leesés elleni védelem hiánya
- dúcolatlan munkaárkok, munkagödrök
- egyéni védőeszközökkel és használatukkal kapcsolatos szabálytalanságok
- munkavédelmi oktatás hiánya
- munkaeszközökkel, illetve azok használatával kapcsolatos szabálytalanságok
- villamos biztonsággal kapcsolatos szabálytalanságok
- nem megfelelő anyagtárolás
- veszélyes anyagok/keverékek használatával, tárolásával kapcsolatos szabálytalanságok
- kockázatértékeléssel, egyéni védőeszköz juttatás szabályozásával kapcsolatos hiányosságok
- munkaköri orvosi alkalmassági vizsgálatokkal kapcsolatos hiányosságok

„FÓKUSZBAN AZ ÉPÍTŐIPAR –ELSŐ A MUNKAVÉGZÉS BIZTONSÁGA” 2019-2020. ÉVI KAMPÁNY

A kampányról

A munkavédelmi hatóság tapasztalatai alapján az elmúlt években nem javult számottevően a munkáltatók és foglalkoztatottak munkavédelmi tudatossága az építőiparban. Elkötelezettek vagyunk abban, hogy a munkavállalók egészségét és biztonságát, valamint hosszabb távon a munkavégző képességét és életkilátásait veszélyeztető munkakörülmények javuljanak.
A Pénzügyminisztérium Munkavédelmi Főosztálya „Fókuszban az építőipar – első a munkavégzés biztonsága” címmel 2019. év júniusában kétéves országos munkavédelmi kampányt hirdet, melynek célja, hogy felhívja a figyelmet az építőiparra, mint munkavédelmi szempontból az egyik legveszélyesebb ágazatra, és növelje a szektorban tevékenykedő munkáltatók, munkavállalók, és szakemberek ismereteit.

Ki vehet részt a kampányban?

A kampány nyitva áll bármely az építőiparban tevékenykedő munkáltató, munkavállaló, jelenlegi és jövőbeni építőipari, munkavédelmi, foglalkozás-egészségügyi szakember, szakmai szervezetek, szakszervezetek, munkavédelmi képviselők, oktatási és képzési intézmények, valamint a média útján a széles nyilvánosság előtt.

Hogyan vehet részt a kampányban?

- kampányanyagok terjesztésével és közzétételével, melyek segítenek felhívnia figyelmet munkavédelem fontosságára – a kampányanyagok ingyenesen letölthetők a www.ommf.gov.hu honlapról
- a kampány rendezvényeken való részvétellel
- helyes gyakorlatok bemutatásával, népszerűsítésével
- tanfolyamok, konferenciák és egyéb események megszervezésével

FONTOSABB ESEMÉNYEK:

- Sajtóközlemény és sajtótájékoztató: 2019. június
- Tájékoztató kiadványok készítése, terjesztése: 2019-2020
- A kampány koncepciójára épülő országos munkavédelmi célvizsgálat: 2020
- Kampányzáró konferencia és sajtótájékoztató: 2020. november-december

A kampánnyal kapcsolatos további információk és források:

- A Pénzügyminisztérium Munkavédelmi Főosztály szakmai irányítóként a munkavédelmi helyzet javítása érdekében az elmúlt években több tájékoztató és információs kiadványt is megjelentetett a szektorra vonatkozóan a www.ommf.gov.hu honlap „Munkavédelmi kiadványok” menüpontban, valamint a TÁMOP 2.4.8. projekt http://tamop248.hu/ honlapján az „Eredmények” menüpontban a „Kiadványok” alatt.
- A „ Fókuszban az építőipar – első a munkavégzés biztonsága” kampány elérhetősége a www.ommf.gov.hu/ Általános információk menüpont alatt található.

Az egészséget nem veszélyeztető, biztonságos munkavégzés egyaránt előnyös a munkavállalónak, a munkáltatónak és a társadalomnak.

Fotó: Dernovics Tamás/magyarepitok.hu
freepik.com

